

Есей

Історія моєї родини на тлі культурно-історичних процесів ХХ- початку ХХІ століття

Історія роду – це завжди історія нашої власної ідентичності. Це історія про те, як ми стали тими, ким ми є. Усвідомлюємо ми це чи ні. Історія роду – це мозаїка життєвих історій наших родичів і прародичів, які своїми цінностями і життєво-важливими вибори спричинилися до того, як ми зараз мислимо, чим керуємося при прийнятті рішень як ставимося до себе і до людей, як пізнаємо світ і чи в ньому нам комфортно. Григорій Сковорода наголошував: «Пізнай себе, свій рід, свій народ, свою землю – і ти побачиш шлях у життя. Шлях, на якому найповніше розкриються твої здібності. Ти даси йому продовження, вторувавши стежину, а з тієї стежини вже рушать у життя твої нащадки...»

У цьому есеї я б хотіла краще для себе осмислити життєві історії моєї родини по маминій лінії. Зрозуміти сімейні цінності, які були важливими для моєї предків у різні історичні часи. І що найцікавіше для мене - зрозуміти який вплив історія мого роду має на моє власне життя (і чи взагалі має?)

Моя розповідь базується на спогадах моєї бабки Ганни і моєї мами. А також у нас збереглося достатньо документів, які підтверджують мою розповідь і про які буде згадано у есеї. На жаль, не маю достатньо відомостей про мої прапрародичів. Знаю тільки, що це були прості люди, які своєю чесною працею заробляли на життя. Маю прапрабабку звали Анастасія, а прапрадіда – Дмитро. Моя бабка також погано їх пам'ятає. Прапрабабуся померла, коли моїй бабці було чотири роки. А прапрадід жив на іншому кінці села і їздив фірою в колгоспі. Це все, що мені про них відомо.

Іван і Марія Бойчуки (прадід і прабабка)

Я не застала в живих ані прабабусі, ані прадідуся. Прадід помер за півтора року до мого народження. А прабабка ще задовго до того. Але я знаю достатньо про їхні життя із розповідей моєї бабки Ганни (їхньої дочки). І, найперше асоціація, яка виникає при думці про них, це їхня порядність. За словами бабки, вони були зразковим подружжям: ніколи не підвищували голос одне на одного, не сказали кривого слова (принаймні при дітях), не сварили і не били дітей. А навпаки – коли виникали конфліктні ситуації, старалися спокійно і аргументовано пояснити свою думку, а не кричати.

А ще про те, що вони були хорошим подружжям свідчить факт, що молоді пари приходили їх просити першими на весілля. Бо, вважалось, що сімейне щастя новоствореної сім'ї залежатиме також від того, настільки добре живуть або є щасливими у шлюбі перші запрошені гості.

«Вони ніколи не мали вільного часу, постійно працювали», - згадує бабка Ганна. А працювати доводилося важко. Не раз вночі постукають у вікно: «Маріє, ходи бураки розгружати», - і Марія йшла. Бо працювала в колгоспі і не мала іншого вибору. Вдень ішли копати і чистити бураки, а вночі возили на цукровий завод і викидали вручну. Була тільки одна грузова машина, яка возила ці буряки у район, на завод. І так минала кожна осінь. Прабабця була сумлінною і відповідальною жінкою, тому довгий час була ланковою.

Варто сказати, що у колгоспі, у якому прабабця пропрацювала все життя, майже нічого не платили – пів мішка зерна за цілий сезон праці. А в хустині приносила ще кулак цукру. І це була її зарплата. А ще моя прабабуся була творчою особистістю. У нашому селі було чотири читальні. Там можна було почитати книги, а також там збирався сільський театр, тому часто у читальнях репетирували п'єси. Кожна читальня мала свою «цільову аудиторію». Була читальня для багатих, середнього класу і бідних людей. Але бабусю Марію (вона грала у читальні для середнього класу) за її акторські здібності, запрошували грати п'єси у читальню для багатих людей. Так вона грала Наталку Полтавку у постановці «Наталка Полтавка», а також у виставі «Ой не ходи Грицю» (принаймні це ті п'єси, які може пригадати моя бабця). З виставами їздили по навколишніх селах. Зимомою - на санах. Стелили соломи, верету і гайда у тур селами!

Думаю, ця «артистична жилка» передалася й мені, оскільки я дуже люблю мистецтво, а особливо - літературу й театр. Недарма, у школі, я постійно брала участь у різних театральних постановках і, пам'ятаю: виступи на сцені мені приносили велике задоволення!

Також прабабця добре вчилася у школі. Її шкільні роки припали на час польського панування, тому найвищою оцінкою, яку вона отримувала була відмітка „bardzo dobrze”, яких чимало в її шкільних атестатах. До речі, вони збереглися до наших днів.

А ще моя прабабуся любила вишивати. На вишитих нею рушниках вінчалися діти і внуки. І я впевнена, що на той трішки вже потертий, але такий дорогий для нашої сім'ї рушник, стану також і я.

Пишучи цю розповідь, я помітила, що маю дуже багато спільних хобі із моєю прабабкою Марією. Я вже казала про театр, а ще – я теж люблю вишивати. (Хоч може роблю це не так часто, як вона). Бабка розказує, що кожна вільну хвилинку прабабуся Марія вишивала. Саме тому залишила у спадок цілу скриню вишитих виробів – спішила обдарувати дітей, внуків і правнуків. Моя прабабуся, коли вже Голод минув, все ще зберігала на поді¹ мішок із фасоллями, соняшнику «про запас».

Слава Богу, мою сім'ю оминув страшний Голод 1932-1933 років, але прабабця пережила голод 1946-1947 року, Того року була посуха, що спричинила неврожай. Картопля вродилася

¹Діал. горище

маленька, як біб. Але ще страшніший голод був у Молддавії. Тому люди звідти приходили просити про їжу – їм давали кулак фасолі або лупину з вареної картоплі. І так виживали у тих умовах.

Під час Другої світової війни у нас вдома був поштовий відділ, так як приміщення поштампу було забрано для військових потреб. І моя прабабця разом із ще однією дівчиною закривали вхідні двері, а через вікно нашої хати роздавали листи. Іноді, людей збиралося ціле подвір'я, адже листування було єдиним способом комунікації. І тому кожен очікував отримати якусь вісточку від рідної людини із фронту.

Прабабця Марія померла у віці 71 рік.

Мій прадідусь Іван працював начальником пошти. Він був начитаною і мудрою людиною. Умів вислухати і порадити. Недарма до нього ішли люди за важливою порадою. Наприклад, коли після війни купували ліс. І люди приходили радитися як, що і чи варто будувати. А ще він давав поради у сімейних справах чи фінансових. Одна жінка недавно пригадувала бабці про раду купити за гроші, які приходили для дітей, батьки яких загинули на війні, (це була одноразова допомога) швейну машинку, на якій вона шиє й досі.

Коли почалася війна і хлопців мобілізували до війська, дідові і ще йому товаришеві не стало обмундирування, тому йому сказали повертатися додому і що його викличуть за кілька днів. Але коли повернувся додому, сільський вїт набирав людей на каторжні роботи в Німеччину. Багаті люди могли відкупитися від цього. А, оскільки його сім'я (він і матір-вдова) була бідною, прадідуся забрали у Німеччину. Там він працював на полі, а також виконував господарські роботи у німецького вельможі. Хазяїн дуже погано відносився до нього. Давав тільки 100 г хліба на день і рідкий суп (і це був їхній основний прийом їжі при важкій фізичній праці), та ще й знущався над ним. Коли дід пішов поскаржитися на погане відношення у вищу інстанцію, то його знову повернули до того самого хазяїна і ще й до того був покарали. Але потім якось йому вдалося перейти на роботу до іншого німця. І цей чоловік дуже добре відносився до прадіда. Він добре годував його, запрошував навіть їсти до хати, у неділю йшов із прадідом до церкви, а потім – на пиво.

Після закінчення війни прадідусь мав можливість залишитися в Німеччині, але пожалів своєї матері і дружини, з якою вже рік був одружений (1940р. одружився) і якій обіцяв повернутися. На мою думку, цей факт свідчить про важливість сім'ї як найважливішої цінності для мого прадіда.

У віці 65 років прадідусь уже майже нічого не бачив. Але продовжував робити домашню роботу і бути корисним настільки це можливо для незрячої людини. Він мав дуже добру пам'ять,

тому пам'ятав, звичайно, де що стоїть і так поволі рухаючись приносив воду із криниці (у нас своєї не було), витягав з півниці² картоплю ітп., словом, допомагав як тільки міг.

Мій прадідусь Іван і прабабуся Марія все своє життя прожили в селі Волиця, Жовківського району, Львівської області. Від спогадів про них у мене світло і радісно на душі. Я думаю, що вони були щасливими. Адже робили все, що могли на тому місці, де були і у тому часі, у якому жили. Вони були чесними, працьовитими й інтелігентними людьми і я горда, тим, що є їхньою правнучкою. І це мене спонукає замислитися про власну значущість для майбутніх поколінь. Чи хтось у далекому майбутньому скаже так про мене і про моє подружжя?

Ганна та Андрій Гельони (дідусь і бабка)

Історія життя моєї бабки Ганни – це історія про великий потенціал і про нереалізовані можливості. У дитинстві вона дістала сонячний удар. І через брак належного лікування хвороба дала ускладнення для здоров'я. А ще через непрості обставини життя і хвилювання, які були з ними пов'язані, стан її здоров'я погіршився і це стало причиною низької відпірності до різноманітних захворювань, які почали з'являтися одне за одним.

Саме тому вона не пішла вчитися в університет і не здобула вищу освіту. Хоча вчителі «пророкували» їй велике майбутнє, оскільки вчилася дуже добре. Бабуся була «першою в класі» з гуманітарних предметів, таких як історія, мова і література. Хоча все це давалося нелегкою працею. Вона згадує, що коли приходила із школи, то відразу сідала робити уроки, щоб все встигнути написати і вивчити. Смію припустити, що її відповідальність і ретельність у роботі передалися й мені, оскільки я маю подібний перфекціоністичний підхід до виконання своїх обов'язків.

Не зважаючи на відсутність вищої освіти, моя бабка - одна із найінтелігентніших людей, яких я знаю. Її любов до читання зробила її грамотною і освіченою людиною. Завдяки цьому, вона обізнана у багатьох речах. Основні її захоплення – це медицина, література, історія і мистецтво.

Оскільки бабка не могла виконувати важкої фізичної роботи, вона допомагала моїй мамі доглядаючи за нами із братом. Думаю, що в більшій мірі, я саме їй завдячую добрим вихованням і тими цінностями, які маю зараз. І це щастя зараз приїжджати до дому і зустрічатися із нею.

Чоловік моєї бабки – дід Андрій після закінчення школи вчився у школі механізації на шофера. Після того, поїхав у Казахстан на освоєння цілинних земель. Туди посилали хлопців для роботи в аграрному секторі: орати ті цілинні землі. І він разом із своїми товаришем поїхали теж.

² Діал. підвал

Спершу працював на сільськогосподарських роботах в Аулі, потім - на шахті. В Казахстані пробув близько десяти років.

Потім дід повернувся на Україну і почав зустрічатися із моєю бабкою. Вони взяли шлюб і вже разом повернулися до Караганди. Там народилася моя мама. Треба сказати, що до шлюбу з бабкою, дід уже мав сім'ю. Від тієї сім'ї у нього є син, але, на жаль, ми не підтримаємо зв'язок. Цікаво те, що коли він жив із тією жінкою, то вони розписані не були. Але оскільки мали дитину, то комсомольська організація застала їх розписатися. Пізніше вони розлучилися.

Після трьох років в Казахстані, дід Андрій і бабка Ганна повернулися жити до Львова. Дід почав працювати водієм автобусу. Але після одного випадку, коли йому відказали гальма, а він їхав із гірки у Богородчанах з повним автобусом людей, він вирішив змінити роботу і почав працювати водієм бороваї машини. Їздив по цілій Західній Україні.

Коли мамі було чотири роки він пішов із сім'ї. Бабуся повернулася жити у село до батьків, а дід залишився у Львові. Мені нічого не відомо про його тодішнє життя, а тільки, що до бабусі він повернувся аж через 13 років. І вона його прийняла і пробачила.

Дід Андрій помер, коли мені було п'ять років. Я його ледь пригадую. Пам'ятаю тільки, що він постійно читав уночі, тому я часто бачила світло на кухні. А ще – його сиву чуприну і красиву усмішку. Після себе він залишив цілу бібліотеку книг, які я ще дочитую досі.

Володимир і Галина (тато і мама)

Моя мама вчилася у Волицькій школі. Вона також гуманитарій, тому історія, англійська і література були її улюбленими предметами. Мама добре вчилася у школі і, на мою думку, у неї дуже добре розвинуті так звані начички soft skills, тобто навик комунікації, вміння налагоджувати контакти, вирішувати складні проблеми, креативно мислити, думаю, саме тому для вивчення в університеті мама вибрала психологію і дошкільну освіту.

Цікавою для мене інформацією про радянську школу, в якій вчилася і моя мама, і бабця є факт прийняття у жовтенята (перший клас), а пізніше – у піонери (другий клас). **Жовтенята** були зобов'язані носити червоні зірочки, в котрих посередині був розташований дитячий портрет Володимира Леніна. **Піонери** ходили в червоних галстуках. Також мама пригадує факт, що якщо школяр забуде свій галстук вдома, то вчитель був зобов'язаний послати його за тим галстуком (іноді, учні умисно «забували», щоб піти додому із першого уроку).

А ще досить таки неймовірною мені видається інформація про те, що в радянській школі говорили дітям, що в Америці низька якість життя: люди живуть в резервуарах, дітей заставляють працювати в шахтах, а радянські учні - щасливі, бо живуть у Радянському Союзі і на них чекає світле майбутнє. В цьому запевняли і переконували дітей у школі з раннього дитинства, тим самим формуючи радянську свідомість.

А у 14 років обов'язком кожного учня було вступити в комсомол. Для цього треба було вивчити комсомольський статут, посади і імена «старших комсомольців», поїхати у район і здати екзамен, щоб отримати комсомольський білет. Ці білети моєї бабки, діда, а також мами і тата зберігаються і досі у нашому сімейному архіві.

Після закінчення школи мама поступила на факультет дошкільної освіти у ЛНУ ім. Франка. Там вона зустріла мого тата (який вчився на історичному факультеті) і через два роки вони одружилися. За рік після їхнього одруження народилася я.

Коли мама була вагітна другим раз (моїм молодшим братом), то вона знову поступила в університет на заочну форму психологічного факультету. Зараз мама працює практичним психологом в школі, а також вихователькою в дитячому садку на півставки. Мама любить в'язати на спицях і вишивати як і прабабуся Марія. Але в'язати більше. У неї виходять дуже красиві речі. Наприклад, я маю шарфик, шапку і біля п'яти теплих в'язаних светрів завдяки маминому хобі.

Мій тато – бізнесмен. Він має хороші організаторські здібності. Вміє знає як налагодити і добре організувати робочий процес. У нього є своя мережа магазинів у Львові. Також він любить їздити на риболовлю. А колись навіть їздив на полювання (я й досі пам'ятаю шкіру лисиці, яка висіла в нас на стіні, коли ми ще жили в бабусі в селі). Коли я була дитиною мені страшенно не подобалися ці його виїзди. Бо, зазвичай, вони відбувалися на вихідних і тоді ми з братом знали, що для ігор із нами тато вже не матиме ні часу, ні сил. Зараз я вже більше почала доцінювати його хобі. Адже, завдяки цьому, у нас завжди є свіжа риба. Однак це не заперечує того факту, що він не дуже ангажувався у наше виховання із братом. Я пам'ятаю також моменти, коли ми відпочивали на річці всі разом. І тоді було по-сімейному затишно і добре. І це насправді дуже цінні спогади із дитинства.

Варто ще додати, що тато починав свій бізнес у 1993 році разом із своєю мамою, (а моєю бабусею). Це був початок незалежності України і були дуже складні часи для початку бізнесу. Постійні рекети на магазини були зумовлені також високим рівнем злочинності, який, на жаль, був притаманним на той період часу в Україні. Це заставляло жити у великій напрузі і відчутті небезпеки. Думаю, що великим чинником у успішному функціонуванні бізнесу мого тата було те, що тато мав не один, а кілька магазини у різних селах.

Висновки

Досліджуючи життєві історії свого родоводу, я відчуваю глибокий зв'язок зі своєю родиною. Я бачу його плоди у моєму житті. І усвідомлюю, що те, ким я є зараз: мій характер, уявлення про себе і про світ, навіть відчуття, котрі виникають у стосунку до різних речей мають глибоке генетичне коріння. Наприклад, починаю краще розуміти чому маю саме такі, а не інші вподобання, а також, що ті мої риси характеру, які я вважаю добрими, насправді, не є до кінця

«моїми», а передані з молоком і кров'ю матері, які, в свою чергу, успадкувала вона. Звісно, ми самі вирішуємо яким рисам проявлятися, а яким – ні. Але це не заперечує того факту, що дії людини на 40%³ залежать від її генетики. Саме тому варто знати дуже добре ким і які були наші предки. І, відповідно, розуміти ким ми є.

Це історія мого роду, але навіть по ній можна частково відслідковувати історію нашого народу. Адже історія кожної родини віддзеркалює історію цілої нації.

Описуючи життєві історії моєї родини, до мене приходять глибоке відчуття приналежності до мого роду. Усвідомлення, що я не живу сама по собі, а що за мною стоїть великий рід. І від цього мені спокійно і безпечно. Але, разом з тим, я відчуваю сум через усвідомлення швидкоплинності життя. Що невдовзі (а це, мабуть, за кілька десятків років) моя внучка чи внук будуть описувати вже мою життєву історію у минулому часі.

І що сьогоднішній день – це той маленький пазлик, який за кілька годин стане ще одним вишитим хрестиком на візерунку моєї долі у історії мого роду

³ Погляди психологів на роль генетичних чинників у розвитку особистості. Інтернет-джерело: https://pidruchniki.com/10560412/psihologiya/poglyadi_psihologiv_rol_genetichnih_chinnikiv_rozvitku_osobistosti.
Дата: 29.11.2019